

אור שבעת הימים

שיעורים בספרי אבות החסידות על פרשת השבוע
ודברות קודש
מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

גליון יח | פנימי | פרשת משפטים תשפ"ד

שיעור בספר
דגל מחנה אפרים
עמ' טז

שיעור בספר
פרי הארץ
עמ' ח

שיעור בספר
מגיד דבריו ליעקב
עמ' ו

שיעור בספר
בעל שם טוב עה"ת
עמ' א

דברות קודש מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א - פרשת משפטים - עמ' כ

שיעור בספר בעל שם טוב עה"ת

פרשת משפטים

אות א

דיני ממונות קשורים לגלגולי נשמות

א. ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. איתא בזוה"ק (ח"ב צ"ד א) אלין סדורין דגלגולין עיין שם, והוא תמוה לכאורה הא הפסוק מפרש ואזיל דיני ממונות, ומה השייכות של דיני ממונות לגלגולי נשמות.

אך שמעתי^א בענין הדין שאחר דן את חבירו בבית דין וידוע בעצמו שבודאי הוא זכאי בדין, והתורה מחייבתו, אל יקשה לו הלא תורת אמת הוא ודרכיה דרכי נועם, כי זהו

^א כתב בהגהות מקור מים חיים (הערה א) נראה ברור ששמע זה בשם זקיניו הבעל שם טוב זללה"ה, כי עיקר ענין זה הובא באמת בשם הבעל שם טוב ז"ל עיין בספר **דברים ערבים** (פרשת משפטים אות י"ח) וזה לשונו: הרב הקדוש המגיד ממעזריטש זי"ע ביקש מרבו הבעל שם טוב הקדוש ז"ל שיאמר לו פירוש הזוה"ק על ואלה המשפטים דא הוא רזא דגלגולא, פעם אחת אמר לו הבעל שם טוב תחתיו, ויתעכב שמה עד שש ויבוא לביתו, ונסע שמה, וראה איש אחד בא עם סוס מזוין, והוא היה עיף ויגע, ואכל ושתה ונסע לדרכו, ושכח שם ארנקי שלו עם המעות,

אמיתות התורה ונועם דרכיה, כי בודאי מסתמא היה חייב לחבירו בגלגול העבר לאיש הדין עמו, וכעת חייבתו התורה לשלם לו כדי לצאת ידי חובתו, וחבירו שלוקח עתה המעות במרמה הוא עתיד ליתן את הדין, וכאלה רבים בעניני דינים, וזה יש לומר שרימו בזוה"ק ואלה המשפטים שהם דיני ממונות אף על פי שמן הנראה הם לפעמים נגד האמת, אך ההאמת הוא אלון סדורין דגולגלייא, והיינו שהבורא הכל ובורא כל הנשמות, הוא חודע איך היה בגלגולים הקודמים בין איש לחבירו, ככה יסובב המסבב ומנהיג על פי התורה את עולמו, בחסד וברחמים בצדק ובמשפט אמת, לשפוט בין איש ובין רעהו שורו וחמורו וכל אשר לו, כפי אשר יורם אלהים, ויש בזה פתח רחב: (דגל מנחה אפרים)

זוקה"ק מקאמאראנא זי"ע² מוסף על כך בשם הבעש"ט, כי לפעמים יש לאדם דין תורה, ויוצא לו שלא כפי הנראה כפי הצדק, הרי זה שייך לגלגולי נשמות. והוא הדין לענין הדין שראוה שפוסק על פי משפטי התורה ונראה לו שהוא נגד היושר, ידע שזה שייך לגלגולים הקודמים.

אחר כך בא שמה עוד איש אחד, והניח עצמו למוש, והוא מצא את הארנקי עם המעות, ולקח והלך לדרכו, אחר כך בא שמה עוד איש אחד עני ונכה רוח, והוא עיף ויגע, ואכל שמה פתו אשר היה לו, ושתה מן המעיין, והניח עצמו למוש ולישן, אז בא בחזרה האיש הראשון, ושאל שאל מאיש העני היכן הוא הארנקי עם המעות אשר שכחתי כאן, והוא באמת לא ידע מאומה, ולא הבין מה שזה מדבר אליו, בקיצור, כי זה הראשון הכה את העני מכות רצח ופצע, בטענה שיחזיר לו מעותיו.

וכאשר הגיע שם נסע הרב הקדוש המגיד זי"ע לביתו, וסיפר לרבו הבעל שם טוב את אשר ראה, ואמר לו הבעל שם טוב זי"ע, כי האיש הראשון הזה, היה חייב בגלגול הראשון לאיש השני, כסך המסוים הזה שהיה עכשיו בהארנקי, ולא היה משלם לו, ובאו אז לדין לפני זה האיש השלישי, שהיה אז הרב והדיין בגלגול הראשון, ופסק דינו ופטרו מבלי שום חקירה ודרישה, לכן עתה על פי הגלגול שילם הראשון להשני את חובו, והדיין קיבל ענשו, וזהו שאמר הזוה"ק על 'ואלה המשפטים' דא רזא דגלגולא, עד כאן לשונו.

² ראה בספר **מעשה אורג** על המשנה דפאה (פרק ח' משנה ט) וכן דיין שדן דין אמת לאמיתו, עליו הכתוב אומר ברוך הגבר אשר יבטח בה' וגו' (ירמיה י"ז, ז') שכתב וזה לשונו: ענין לאמיתו הוא כי כמה פעמים יצא משפט מעוקל מדיני התורה, כמו שאירע לאחד שהפקיד הון רב אצל אחד והלך לדרכו, וכשבא כבר מת הנפקד, ותבע מיורשיו, וטענו לא פקדנו אבא על זה, ופסקו להם שבועה ונפטרו, וכל העולם היו יודעים שזה איש נאמן וחסיד וירא שמים, וזה לא היה אמיד בכך, ושאלו למרן הריב"ש טוב על זה, האיך יצא משפט מעוקל מדיני התורה וכתב (תהלים פ"ב, א') אלהים נצב בעדת אל, והשיב שזהו בהשגחת המשגיח, שבגלגול העבר היה זה חייב לזה ולא פרע לו, וכעת החזיר לו לתקן נשמתו, והיה בהשגחה, לא החסיר ולא העדיף, וזהו דין אמת לאמיתו, אף שנראה לך שהוא משפט מעוקל, תדון הדין לאמיתו, ולא תחזור אחר הפשרות, וכיוצא בזה בענינים אלו, והמשכיל יבין לאישורו, עד כאן לשונו.

אות ב

תלת אבהן הם תלת דיינים

ב. ידוע מאדוני אבי זקני זללה"ה שתלת אבהן הם תלת דיינים ונקראו משפטים: (דגל מחנה אפרים)

יעויין לקמן בשיעורי 'דגל מחנה אפרים'

אות ה

ר"ת מ'כשיפה ל'א ת'חיה מסוגל לביטול כישוף

ה. מכשפה לא תחיה. נגמרא (שבת פ"א ב) רב חסדא ורבה בר רב הונא הוי קאזלי בארבא, אמרה להו ההוא מטרוניתא אותנן בהדייכו ולא אותבוה, אמרה איהי מלתא אסרתא לארבא, אמרו אינהו מלתא שריוה וכו', ופירש רש"י אמרה מלתא דכשפים וכו', אמרו אינהו מלתא על ידי שם מהרה עד כאן לשונו, והקשה כבוד קדושת הבעש"ט ז"ל, בשלמא מלתא דידה לא נזכר בש"ס, מצד שהוא שם טומאה, אבל מלתא דידהו שהוא שם מהרה, למה לא נזכר בש"ס מה שאמרו, בכדי שנדע הלחש כמה ביטלו הכישוף, והרי מצאנו בכמה דוכתי שנזכרו לחשים לכמה ענינים:

ואמר הוא ז"ל, שביטול הכישוף הוא, כשאומרים הפסוק מכשפה לא תחיה, ובתנאי שידע לכוון בכוונות הנסתרות המרומים בפסוק זה, ודרש רד"ש גדול סודות נפלאות בפסוק זה, ואמר שבאלו הכוונות יכולים לבטל כל מיני כישוף שבעולם, ואמר שגם רב חסדא ורבה בר רב הונא ביטלו הכישוף באומרים פסוק זה בכוונות הנסתרות, כי מה שאמרו בש"ס אמרה איהי מלתא הוא כפשוטה, שאמרה דבר של טומאה, ולא נזכר מה שאמרה, אבל מלתא דידהו צריך להיות מלת והוא ראשי תיבות מכשפה לא תחיה וכוה הפסוק ביטלו הכישוף, כן אמר הבעל שם טוב הקדוש וצוקללה"ה, ואחר ששמענו הפירוש הנפלא הזה טרחנו ועמלנו לחפש ספרי ש"ס ישנים, ומצאנו ש"ס ישן נושן אשר נדפס כמעט בהתחלת מציאות מלאכת הדפוס, ומצאנו בדבריו הקדושים, שמלתא שלה נדפס באות א' בסוף, ומלתא דידהו נדפס מלת בלא א' לבסוף וגם נרשם למעלה נקודות כמו לסימן ראשי

תיבות, הנה זכינו לראות בחוש שתורתו של הבעל שם טוב הוא תורת אמת כמו למשה בסיני:

(כך כתב בעל מצרף העבודה ששמע מהרב בעל שערי תשובה)

ה. מבשפה לא תחיה. בגמרא (שבת פ"א ב) רב הסדא ורבה בר רב הונא הוי קאזלי בארבא נוסעים בספינה, אמרה להו ההוא מטרוניתא - אשה חשובה, אותנן בהדיכו - תושיבו אותי ביניכם, ולא אותבוה - ולא הושיבוה, אמרה איחי מלתא אסרתא לארבא - אמרה שם של כישוף ועצרה את הספינה. אמרו אינהו מלתא שריוה וכו' - ואמרו החכמים שם קדוש והתירו את הספינה.

ופירש רש"י אמרה מלתא דכשפים וכו', אמרי אינהו מלתא על ידי שם טהרה, עד כאן לשוננו. והקשה כבוד קדושת הבעש"ט ז"ל, בשלמא מלתא דידה לא נזכר בש"ס, מצד שהוא שם טומאה, אבל מלתא דידהו שהוא שם טהרה, למה לא נזכר בש"ס מה שאמרו, בכדי שנדע הלחש במה ביטלו הכישוף, והרי מצאנו בכמה דוכתי שנזכרו לחשים לכמה עינים:

ואמר הוא ז"ל, שביטול הכישוף הוא, כשאומרים הפסוק מ'בשפה לא ת'חיה, ובתנאי שידע לבוין בכוונות הנסתרות המרומזים בפסוק זה, ודרש דרוש גדול סודות נפלאות בפסוק זה, ואמר שבאלו הכוונות יכולים לבטל כל מיני כישוף שבעולם.

ואמר שגם רב הסדא ורבה בר רב הונא ביטלו הכישוף באומרם פסוק זה בכוונות הנסתרות, כי מה שאמרו בש"ס 'אמרה איחי מלתא' הוא כפשוטה, שאמרה דבר של טומאה, ולא נזכר מה שאמרה, אבל 'מלתא' דידהו צריך להיות 'מלת' והוא ראשי תיבות מ'בשפה לא ת'חיה ובזה הפסוק ביטלו הכישוף.

וכבר מובא ענין זה בשם הבעש"ט, שאם האדם מרגיש שיצר הרע מתגבר עליו נסיון לעבור איסור מסויים כמו גניבה וכיוצ"ב, יאמר הפסוקים הללו המופיעים בתורה כגון 'לא תגנוב' וכיוצ"ב. כי כח הפסוקים שבתורה יש בהם כדי לבטל את האיסור המתעורר בו.

ויתירה מכך, איתא מהבעש"ט שאם מתעוררת בו תאוה מסויימת, יאמר התיבות 'הכנעני החתי האמורי' וגו' ובכך תבטל ממנו התאוה. כי שבעה עממים אלו הם שורש של כל המידות והתאוות האסורות, ואז יתהפכו היצרים שלו לקדושה על ידי אור קדושת התורה ויפטר מן התאוות הללו.

כן אמר הבעל שם טוב הקדוש זצוקלה"ה, ואחר ששמענו הפירוש הנפלא הזה טרחנו ועמלנו לחפש ספרי ש"ס ישנים, ומצאנו ש"ס ישן נושן אשר נדפס כמעט בהתחלת

אור שבעת הימים - פרשת משפטים

ה

מציאות מלאכת הדפוס, ומצאנו כדבריו הקדושים, ש'מלתא' שלה נדפס באות א' בסוף, ו'מלתא' דידהו נדפס 'מלת' בלא א' לבסוף וגם נרשם למעלה נקודות כמו לסימן ראשי תיבות. הנה זכינו לראות בחוש שתורתו של הבעל שם טוב הוא תורת אמת כמו למשה בסיני: (כך כתב בעל מצרף העבודה ששמע מהרב בעל שער תשובה)

שיעור בספה"ק
מגיד דבריו ליעקב
להמגיד ממעזריטש

אות לז

ענין בגדי לבן ובגדי זהב

איתא בזוהר שארבעה בגדי לבן שלבש הכהן גדול ביום הכפורים הם כנגד ד' אותיות הוי"ה, וארבעה בגדי זהב הם כנגד ד' אותיות שם אדנ"י. פירוש, דיש שלושה מיני אהבה של הקב"ה לכנסת ישראל, כמו שאמרנו (שמור"ר נב, ה) לא זו מהכבה עד שקראה בתי, לא זו מהכבה עד שקראה אחותי, לא זו מהכבה עד שקראה אמי. ויש עוד אהבה שאינו מושגת לאדם, ואינה מוגדרת כבת או אחות ואימא, רצוני לומר, שאהבה זו היא החכמה המופשטת³ של של עצם אותו דבר כפי שהוא למעלה מהגדרות. למשל, אדם עושה דבר בלי דעת, ובכל דבר שעושה צריך להיות שם כל העשר מדות בהעלם שלא בידיעתו, והם אינם מושגים לאדם כי עושה דבר זה שלא בדעת, וקשה לחלק כל דבר ולמצוא שם עשר ספירות פרטיות.

וזהו שאמר בזוהר שארבעה בגדי לבן, דהיינו מלבושי אהבה הנרמזים בבגדי לבן שהוא גוון ההסד, והם רמזים באותיות הוי"ה הרמזים על שלושה מיני אהבה, ואהבה רביעית מעליהם שאינה מוגדרת כדוגמת האות י' הרומזת לחכמה, יו"ד חכמה קדומה. ואיתא בזוהר, באתר דאית אהבה אית יראה, ממילא צריך להיות ג"כ ארבעה מיני יראה, והם נקראים בגדי זהב מלבושי היראה כי לא יתכן שיהיו רק בגדי לבן, שהרי בכל דבר יש עשר ספירות, ולכן בהכרח שיהיו גם בגדי זהב הרמזים על גבורה כדכתיב 'מצפון זהב יאתה/

³ וזהו יסוד גדול בתורת המגיד, שבכל דבר צריך להגיע אל החכמה ששם שורה ה'אין' והביטול המוחלט. והדבר דומה לאדם שלומד אצל רבו שצריך להתבטל אליו לגמרי ובאם לאו אינו יכול לקלוט הדברים מחמת שעושה חומה בינו לבינו. והנה החכמה קיימת כשלעצמה, ומגיעים אליה על ידי שמתבטלים בבחינת אין באפסיות מוחלטת.

כי היכן שיש אהבה מוכרח שיהיה יראה, ובפרט לפי תורת הבעש"ט שהיראה מולידה את האהבה, בסוד פשיטת בגדי זהב ולבישת בגדי לבן תחתיהם:

אות לח

ענין שפרה ופועה כנגד ב' אותיות ה' דשם הוי"ה

'וקרני ראם קרניו'. פירוש, על דרך 'שם האחת שפרה ושם השנית פועה'. כלומר, 'שם ה' אחת' דהיינו אות ה' ראשונה דשם הוי"ה שכנגד בינה, נקרא 'שפרה', לשון שמשפרת את הולד, שמשפרת א"ת היינו כ"ב האותיות של הדיבור מא' עד ת', הול"ד שנולדים מהקול והמחשבה, כי בינה היא כחינת הקול העליון שממנה נולדים אותיות הדיבור. 'ושם השנית פועה' היינו 'ה' שנית' שהוא ה' אחרונה דשם הוי"ה הרומזת על המלכות שהוא סוד דיבור הפה, כי 'פועה' הוא לשון דיבור.

וזהו סוד קול השופר, שהשופר הרומז על בינה, מעלה את כל התפלות של דיבורי הפה שבמלכות, וכל התפלות עולות ע"י קול של שופר, כי הקול הוא ממוצע בין המחשבה לבין הדיבור, ורומז על המידות שבין הבינה למלכות, כי בזה מעוררים את האבות אברהם יצחק יעקב, שכנגד אהבה ויראה ותפארת, כי הם כלולים בהקול המורכב מא"ש מצד הגבורה מ"ם מצד החסד ר"ח מצד התפארת. וזהו 'וקרני', ר"ל הקרן מה שתוקעין שופר. 'ראם' ר"ת רוח אש מיב. ובה מעוררים את האבות. כי תקיעה ראשונה כנגד חסד, ושברים כנגד גבורה, ותרועה כלול משניהם.

שיעור בספה"ק
פרי הארץ

פרשת משפטים - שקלים

לכל מצוה שבתורה יש שורש פרטי למעלה

שאל השואל אודות מאמר הז"ל (עיין זח"ב קנז) 'שלשה דברים נתקשה משה עד שהראה לו הקב"ה והן: מנורה, עיבור החודש, מחצית השקל, שהוא מענין פרשת שקלים:

כדי לבאר ענין זה פתח הרב לפרש הפסוק 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם' פירש רש"י: 'ואלה' אות ו' מוסיף על הראשונים, כדי ללמדך, מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני. ואח"כ פירש רש"י 'לפניהם' ולא לפני ערכאות של גוים, לפי שמוקר בכך את שם אלילים שנאמר (דברים לב, לא) 'כי לא כצורנו צורם ואויבינו פלילים'.

וכתב ה'חתם סופר' בטעם האיסור שלא לילך לערכאות של גוים, כי בבית דין של צדיקים יש מעל שלושת הדיינים שלושה מלאכים קדושים ומתגבר כה הקדושה כשמתדיינים בפניהם כמאמר הכתוב (תהלים פב, א) 'אלקים ניצב בעדת אל'. ולהבדיל בערכאות של גוים ניצבים מעל השופטים מלאכים מצד הסמרא אחרא, וכאשר מתדיינים בפני שופטי העמים מוסיפים כח בצד הטומאה.

העניין הוא, שלא לגשם מצות דינים שהם לכאורה גשמים¹ מורכבים מארבעה יסודות², כגון 'כי תקנה עבד' ומצות ארבעה שומרים שמפקדים ברשותם כסף או כלים לשמור או פקדונות, כשאלת השואל בספרי הקדמונים שתמה מדוע מתעסקת המצוות בדברים גשמיים, שהרי לכאורה היה ראוי להתעסק בחכמת תכונה ופילוסופיית שחכמתם ובינתם ניכרת לעיני העמים והיא מדברת בגשמים יותר 'פשוטים' ממצות דינים ומשפטים העוסקים בגשמים מורכבים, כי התורה היא אלוקית מופשטת והיה ראוי להתעסק בה בגשמיים שלדעתו הם נכבדים יותר.

אם אמנם בלאו הכי חכמת התכונה והפילוסופיית הכלל הנה, מעשי תעויות, כי מה לתבן את הבר, כי התורה היא אלוקית שלמעלה מהשגה, ולגבי התורה אין שום הבדל בין גשמי לרוחני ובין גשמים פשוטים למורכבים, וחכמת מה להבי – מה שזה החכמה שבידם, הלא היא המזוער בשכל האדם הגשמי הכלל ונפסד, מה שאין כן תורתנו הקדושה שנסתכל בה וברא את העולם (בר' א, א) שהיא סוד אלהותו יתברך ויש בה כמה מעלות שאינן נמצאות בחיק החכמה האנושית, כגון שמתחלקת לכמה פנים כפטיש יפוצץ סלע (סנהדרין לד ע"ב), וכן קדמה לעולם (פסחים נד ע"א), ונעלמה מעיני כל חי, וכל אות ותיבה וענין ומצוה שבתורה הכל סוד אלהותו, וסוד בריאת העולמים וקיומם על ידי אותיות התורה, אשר כתוצאה מכך יובן איך הדבר הכתוב בתורה מוכרח שיהיה באופן זה דווקא, ואי

¹ בפרשת נח מבאר הפרי הארץ כי המצוה היא אלוקות ממש, רצון הבורא ית' שהשתלשל על למטה בדבר גשמי, כי התפילין הוא עור בהמה, והציצית הוא חוטי צמר, ובפרט ענייני אכילה ושתיה ופוי"ר וכיוצא"ב שיש בהם חשש של התגשמות בתאוה, והאדם ירא לנפשו לגשת לעבדו ית' ולהתקשר ברצון האלוקי על ידי דברים גשמיים, וכדרך משל לאיש חכם הנחשב לאדם המלומד ביותר בעולם, וניגשים להתקשר איתו על ידי פעולה גשמית, שיש בזה פחיתות הערך.

ולאחר שלב היראה, כשמרגיש שפלותו ופחיתותו נוכח המצוה האלוקית, ומתעורר עם חשש ויראה שמא יגשם המצוה האלוקית עם הדבר הגשמי, מיד מחזק עצמו באמונה תמימה שכך עלה ברצונו לעבדו ית' באופן זה על ידי דברים גשמיים, וניגש לעבדו ית' מחמת גודל אהבתו את ה' בלי שכל אנושי כלל, ועל ידי סילוק גבהות הנפש וביטול הדעת האנושי, רק אז יכול לקשר אל עצמו עם האלוקות שלמעלה מגדר אנוש.

ונמצא שהיראה וההתבוששות מביאה לידי אמונה, והאמונה מביאה לידי דביקות, ובכך גורם שהמצוה הגשמית נהפכת לרוחנית. כי האמונה היא הסולם שמעלה את הגשם אל הרוח.

² יש גשמים פשוטים שהם עצם הארבעה יסודות וכן הגלגלים שאין בהם הפסד וכליון, ויש גשמיים מורכבים שהם מיני מתכות וצמחים ובעלי חיים שהם מורכבים מכמה יסודות ולכן הם הווים ונפסדים כי היסודות מתפרדים זה מזה.

³ מלשון הכתוב (ירמיה ח, ט) 'הנה בדבר ה' מאסו וחכמת מה להם', ופירש רד"ק: מה מועיל ממה שיש להם חכמה אם אין להם התורה.

אפשר בענין אחר, להיותו משתלשל ממקום גבוה בסדר ההשתלשלות העליונה שעל ידו נברא העולם, וכיון שיש בסדר ההשתלשלות דרגות רבות ופרטים רבים, מוכרח שיש לכל מצוה שבתורה שורש למעלה כפרטית - באחד מפרטי סדר ההשתלשלות:

העולם התחיל בחסד והתפשטות בלי גבול ומתגלה על ידי הנבוכה שהוא גבולי התורה אבל בכדי להבין הענין הנזכר לעיל שהתורה מקיימת את העולם דרך כלל, נאמר לחזור אל הראשונות, כי אין סוף ב"ה דיו באלהותו ואינו צריך לשום נברא, שהרי הכל מאתו ולא רצה בכריאת העולם כי אם מנודל חסדו וטבעו להטיב¹, כמאמר (תהלים פט, ג) 'עולם חסד יבנה' בכדי שיהיה למי להטיב. ולהיות החסד הנשפע מ'אין סוף' ברוך הוא, לכן ההשפעה היא ג"כ בדרך של 'אין סוף', בלי שום צמצום, אלא לרעים ולטובים כאחד, כמו השמש הזורחת לכולם בשוה, 'ולא ניכר שוע לפני דל כי מעשי ידיו כולם' (איוב לד, יט) שהוא השפעה בלי גבול, ויש בכך חסרון, כי דבר שהוא בלתי מוגבל אינו ניכר, ומצד מידת החסד שהיא התפשטות בלי גבול יחזור העולם לפשיטותו הראשון בהיותו באין סוף.

ולכן הוצרך להיות הגבלת התורה שמצמצמת את האור ואומרת 'עד פה תבא', שהוא ענין הצמצום, וזהו ענין אותיות התורה שהיא החכמה הקדומה הקיימת בכל דבר ודבר

¹ קצת קשה להגדיר את הבורא ית' כאחד שטבעו להטיב [ואיתא מרבי אייזיק מהאמיל כי גם הכינוי 'מדרך הטוב להטיב' היא מאריך ולמטה, אך מאריך ולמעלה אין שום תואר והגדרה כלפי הבורא ית']. ונראה שהכוונה שדרכו להטיב. וכך אנו משיגים את הבורא ית', שאנו מכנים שמו 'בורא' כי זהו השפעת התמידית - לברוא ולהאציל ולהשפיע ולהעניק, מתוך רצון להטיב ולהאיר לזולתו, ועל כן ברא עולם הנדמה כנפרד כדי שיוכל להטיב לאחריו. והן אמת שהוא גבוה מאוד נעלה מכל הגדרות הללו, אך כך הוא נתפס בעינינו כאור אדיר ופשוט שרוצה להאיר ולהטיב. ועדיין ממשיך לברוא עולמו בכל רגע, כי בכל רגע נולדים עוד כוכבים וכן מתבטלים כוכבים, בסוד בורא עולמות ומחריבן [הגם שיתכן שהם נוצרו בעת בריאת העולם ורק עכשיו אנו מבחינים בהם כי אין הזמנים שוים].

והנה המות היא חידולן והעדר, שהוא היפך מוחלט מהאור האלוקי השופע. ולכן כתיב (דברים כא, כב-כג) 'וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אתו על עץ, לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו ביום ההוא כי קללת אלהים תלוי', כי 'קללה' פירושה בזיון וחילול, כמו 'קללה נמרצת' שנזכר אצל דוד שפירושו בזיון, ולכן כאשר לוקחים מת ותולים אותו, שזהו היפך מוחלט של הבורא ית', זהו בגדר 'קללת אלהים'. אי לכך תולים אותו סמוך לשקיעת החמה ותולים אותו מעט ומיד קוברים אותו לאלתר, ולכן נחשב המת אבי אבות הטומאה.

למען התגלות אלהותו, כי בלא הצמצום והגבלת התורה אין האור האלוקי יכול להתגלות בעולם ממשי וניכר, ונמצא שהתורה הוא קיום העולם ובריאתו מתחלה ע"י חוק קצוב ושקול כפלס מאזני משפט התורה והמצוה, כמאמר (שמות כג, ג) 'ודל לא תהדר' לצמצם רחמנותו שלא לרהם בדין, 'כי תקנה עבד שש שנים יעבוד ובשביעי יצא להפשי חינום' (שם כא, יב) כי האדון מטיב עם העבד בכך שקונה אותו, וצריך לצמצם את החסד שלא יעבוד לעולם, ובכך מגבילים החסדים המתפשטים להחיות הבריאה שלא יתפשטו יתר על הראוי.

וכן כל עניני הדינים והמשפטים בעניני השומרים ופקדונות והלוואות מטרתם להגביל ולהפריש לכל אחד המגיע אצלו, שאחד מלוה לשני ובכך מתפשטת חסדו ורחמנותו לזולתו, אך צריך להחזיר ולהגביל את החסד, ומחמת הגבול אשר שם, בכך ניכר ומוגבל כל דבר ודבר למינהו, ואין אחד נוגע במוכן לחברו.

והנה הגבול והצמצום שעל ידו נעשה ההכרה של העולם כמציאות, ועל ידי צמצום זה של דיני התורה הוא ההתגלות של אלהותו ית' וקיום העולם, מה שאין כן על ידי רבוי החסדים והתפשטות בלי גבול, העולם אינו ניכר ומתגלה, כי אם שוה ומשוה קטן וגדול שם הוא, שהוא מבוז מים ושטף אין סופי של חסדים והתפשטות, ובכך נעשה החזרת העולם לתוהו ובהו⁸:

הדיינים מתחסדים ואח"כ מגבילים עצמם לרצון ה'

והנה ענין דייני ישראל הצריכים להיות דבקים בה' אלהים חיים, ובהתדבקם אליו יתברך והיו ראויים על ידי דביקות זו להתחסד הרבה עם הקב"ה במידת החסד, שהחסד הוא הראשית של הבריאה שמחמת הרצון להטיב ברא הקב"ה עולמו, וזהו התכלית הדביקות של העלולים הנבראים בהקב"ה הנקרא עילת העילות, שהוא ההתפשטות בעולם חסד יבנה בכדי להטיב לברואיו. והנה אותה הדביקות הוא בלי גבול לרחמנו מרובין כגודל חסדי השם שאין לה סוף, אבל התורה צותה בגבול החסדים שלא לרהם בדין, והנה הדיין הוא

⁸ כדאיתא (קידושין כ.). כל הקונה עבד עברי, כקונה אדון לעצמו.

⁹ ומצינו (סנהדרין צה:.) שהכה הקב"ה במחנה אשור מאה ושמונים וחמשה אלף ראשי גייסות של סנחריב על ידי שהשמיע להם שירה מפי חיות ומתו מחמת ריבוי האור.

מצוה ועושה לחזור מן החסדים ולצמצם רחמנותו עד לדין, הרי שבמשפט זה של הדין הוא מחבר ומשתף מדת הרחמים למדת הדין, שזה הוא קו המשפט, הנקראת תפארת שהוא קו האמצעי, המיוחד ומחבר חסדים וגבורות יחד (עיין הקדמת ת"ז יז ע"ב), שהיבור זה הוא גם כן תחילת בריאת העולם על דרך זה (עיין רש"י בראשית א, א) שיתקף מידת הרחמים למידת הדין ובכך הוא קיום העולם:

והוא אמרם ז"ל (ב"ק ל ע"א) 'מאן דבעי למהוי חסידא יקיים מילי דנזיקין' אשר לכאורה מילי דנזיקין רחוק הוא מחסדים ועמוק עמוק ממנו, כי החסידים דרכם ועבודתם להתחסד עם קונו לבד בהתפשטות בלי שום הפסק גשמים, וכל ענין מילי דנזיקין הם רק גשמים. אבל לפי דברינו יובן, כי המשפט לאלהים הוא מקיים ומגלה את החסד, כי רב חסד המטה כלפי חסד אינו שייך שיתגלה ויתקיים בעולם כלל, כי אם רצונו לחזור לפשיטות אין סוף ב"ה מגודל התפשטותו שהוא בלי גבול, אבל בכדי שיתראה החסד בעולם, ש'עולם' הוא לשון 'העלם אין סוף' היינו צמצום והעלם של האין סוף, צריך גבול לחסד והוא המשפט:

וזהו אמרם ז"ל (שבת י ע"א) 'שהדן דין אמת לאמתו וכו' נעשה שותפו של הקב"ה במעשה בראשית, כי הגבול של הדין והמשפט, הן הם סדרי בראשית בתחילת בריאתם שעשה הקב"ה גבול לאור החסד המתפשט, ובכך הם קיומו.

וזהו תרגומו של 'אלה המשפטים אשר תשים לפנים' - 'זאלין דינייא די תסדר קדמיהון', שהרי בתחילת דין צריך הדין על ידי התחסדותו לסדר לפניו סדרי בראשית ולהתחבר אל חסד הראשון הנשפע מאין סוף ב"ה בלי גבול, ואח"כ מוכרח הוא עפ"י התורה לתת גבול וצמצום אל החסד ולעשות משפט שהיא מידת הרחמים הממוצעת בין חסד לדין, הרי שהמשפט הוא המחבר את החסד והדין, ובכך מחובר אל החסד הראשון שעל ידו התחיל הקב"ה להאציל את הבריאה, וכל זאת משום שהדין רוצה לעשות כאשר צוה על ידי התורה.

והיינו שיש בבריאה שני כוחות: בתחילה היתה התפשטות אלוקית בלי גבול שזהו בחינת חסד, ואחר כך נעשה צמצום וגבול כדי לגלות את האור שזהו פעולת הגבורה. וכאשר הגבול והצמצום של הדין נעשה מחמת ציווי ה', מתחבר בכך אל ההתפשטות והחסד הראשון של הבורא ית'.

⁷ ראה אבות (פ"א מ"ח): כשיהיו בעלי דינים עומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים, וכשנפטרים מלפניך יהיו בעיניך כזכאין כשקבלו עליהם את הדין.

ערכאות מגבילים עצמם בלי להתחבר להסד הראשון ויש בהם רק קליפה היצונית

מה שאין כן ערכאות של גויים, אף על פי שיתכן שהיננו של התורה ולהבדיל של הגויים שוים זה לזה, אבל הוא משוער על פי שכל ולא על פי התורה, ולכן אין לו התחברות אל החסד האלוקי שהוא השכל הראשון של התפשטות בלי גבול, שהוא ענין התפשטות ראשון שאין שם חלוק וגבול.

הוא ענין אמרם ז"ל (ספרא כ, כו) אל יאמר אי אפשי בבשר חזיר, אלא אפשי, ואריה הוא דרביע ליה - מצד גופו ויצרו הוא רוצה את המאכל האסור, אלא שיש כמו אריה שרובץ על המאכל האסור ומונע מהאדם לגשת אליו, שהוא ציווי התורה האוסרת את המאכל, וזהו הגבול של התורה, שמצמצם עצמו לעשות נגד רצונו שזהו פעולה של גבורה וצמצום, בכדי לחבר מעשה המצוה אל האור האלוקי המופשט של רצונו יתברך, כי אנו רוצים לקיים המצוות משום שאמר ונעשה רצונו כדי להתחבר בעצם רצונו ית' העליון והמופשט.

ויוכח על פי מאמר הבעש"ט¹⁴ על מטבע ברכה שהתקינו חכמינו ז"ל לומר לפני הברכה 'אשר קדשנו במצוותיו', והקשה, הרי האדם עומד לפני קיום מצוה פרטית כמו לולב או ציצית וכיוצא, ומדוע מברך 'במצוותיו' לשון רבים.

ומתריץ, שכאשר האדם מתעסק במצוה הגשמית, היא מייחד את המצוה התחתונה עם שורשה שהיא המצוה העליונה שעל ידה מתקשרין בהקב"ה, ולכן מברכין 'במצוותיו' לשון רבים.

ובזה יובנו דברי הפרי הארץ, כי האדם רוצה להתעסק ב'מצוה העליונה' שזהו עצם הדביקות המופשטת של הנשמה במאצילה, אלא שזהו התפשטות בלי גבול, ולכן מצמצם עצמו ב'מצוה

¹⁴ ראה אור הגזוז לצדיקים (פרשת וירא): הבעש"ט זלה"ה אמר על פסוק חכם לב יקח מצוות, ולמה לא אמר יקח מצוה לשון יחיד, אלא הכי פירושו לקשר מעשה המצוה שעשה שנקרא מצוה תתאה, ליחידה אל מצוה עליונה, שהוא המחשבה והכוונה של המצוה, וזהו שאומרים על מצוה אחת 'אשר קדשנו במצוותיו' לשון רבים.

וכן הוא בתולדות יעקב יוסף (פרשת משפטים דף ע' ע"ג) וזה לשונו: כתבתי במקום אחר 'חכם לב יקח מצוות' וגו', שתי מצוות לקשר מעשה המצוה תתאה במחשבה אל הבינה שנקרא מצוה עלילה, ואז מלכות נקרא עטרת תפארת, וכמו שכתב ברעיא מהימנא בזוהר (ח"ב קנ"ח א) מסיטרא דעלמא דאתי הוא תגא דספר תורה, עטרה על רישיה וכו'.

התהנתנה של פעולת המצוה הגשמית, ובכך זוכה להתחבר אלא הרצון האלוקי הנעלם והמופשט מכל גבול ומידה.

וכן אמרו רז"ל (קידושין לא ע"א) 'גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה' כי העושה מחמת צווי הוא מהכח המעשה התחתון אל הצווי העליון, מה שאין כן מי שאינו מצווה לעשות המצוה ומגביל עצמו לעשות פעולה גשמית, הנה פעולת הצמצום כשלעצמה אין בה דביקות אלוקית, כי האלוקות מופשטת בבחינת חסד שהוא התפשטות אור אין סוף, ורק משום שצמצום המצוה נעשית על ידי ציווי העליון מתחברת פעולת הצמצום עם האור האלוקי המופשט, אך כשהיא ללא ציווי אין בה התחברות אל המופשט והנעלם.

לכן בערכאות של גויים אפילו אם הדין שיה למשפטי התורה הרי אינו מצווה ועושה, שה'מצוה' הוא לשון דביקות מלשון 'צוותא' וחיבור, אבל הוא משוער על פי השגה אנושית, ואם כן הצמצום שלהם היא היצוני, דהיינו גוף וקליפה היצוניים המקיפים על הנשמה, וכל זמן שיש נשמה פנימית הרי הם מגלים את הנשמה שתוכל להיות מצויה בעולם, אך כאשר הנשמה נעדרת מתוכה בהעדר ציווי אלוקי, אין בהם אלא קליפה היצונית ותו לא, שהוא חורבן העולם²³.

אם המושפט והגבול אינו על פי התורה והדביקות בו יתברך הרי זה חורבן העולם

וזהו אמרם ז"ל (אבות פ"ה יא) 'שלי שלי ושלך שלך זו מדה בינונית', שהרי הגבול בין שלו לשל חברו הוא המושפט שהוא קו האמצעי המחבר בין חסד וגבורה, שהחסד רוצה להתפשט וליתן הכל לחבירו - בבחינת 'שלי שלך', והגבורה רוצה ליקח הכל לעצמו גם מה שברשות חבירו - בבחינת 'שלך שלי', והאומר 'שלי שלי ושלך שלך' ממצע ביניהם, ולכן אמרו רז"ל שהוא מדה בינונית, דהיינו שהיא ממוצעת ובינונית בין חסד לגבורה. וכל זה הוא רק כשעושה כן לתקן מידותיו מחמת רצון ה'. אך 'יש אומרים זו מדת סדום' (שם), כלומר, אם המושפט והגבול אינו על פי התורה והדביקות בו יתברך, כי אם על פי שכל אנושי, כנרמזו בתיבות 'יש אומרים' דהיינו שאומרים זאת מדעת עצמם, הרי זו 'מדת סדום' שהוא חורבן העולם, שכל גבול היצוני שאין בפנימיותה ציווי אלוקי הוא גבורה וקליפה:

²³ כי ה'עולם' לשון העלם, שמעלים ומסתיר על האור האלוקי האין סוף, ובכך נותן קיום לבריאה הגשמית. אך כאשר יש כאן הסתרה והעלמה בלבד, בלי להתחבר אל האין סוף שבפנימיות העולמות, הרי זו חורבן העולם כי נעשה כאן פירוד וחורבן.

וזהו ענין 'מחצית השקל' שנתקשה משה שהוא הדעת' המחבר בין חסד לנבוכה, כי אין הדבר הזה של נתינת מחצית השקל שייך ומיוחד אל הדעת, שהרי מחצית השקל יש בו שני חלקים, האחד הוא הנתינה שהוא השפעה והתפשטות מצד מידת החסד, ובתוכו יש חלק נוסף של מחצית השקל, שהוא גבול לתת רק שיעור מדוייק, והדעת המכרעת בין שני הצדדים אינה סובלת זאת, כי אם יש כאן נתינה צריך להתפשט בלי גבול ובלי שיעור, ואם יש כאן צמצום אין כאן נתינה. 'עד שהראה לו' הקב"ה למשה שהוא ענין ההסתכלות שעושה כלי וגבול", כמו שהקב"ה רצה לברוא תלילה את העולם עם אור של חסד והתפשטות, אלא שבאופן זה אין העולם יכול להתגלות, ורק לאחר שהסתכל הקב"ה בתורה וברא את העולם ע"י גבולי התורה, היה העולם יכול לצאת לאחר שנעשה כלי על ידי הסתכלות זו, וכן לימד הקב"ה למשה להסתכל על המצוה הזאת של נתינה על ידי עשיית גבול של שיעור המחצית שהגבול הוא כלי מחזיק ברכה והשפעה שעל ידו יוכל האור וההשפעה להתגלות לידי מעשה, ונמצא שהוא יחוד וחיבור שניהם שהוא הדעת שמקבל אחר ההסתכלות.

והוא ענין אמרם ז"ל (פסחים ה ע"א) הנותן סלע זו לצדקה ואומר בשביל שיחיה בני הרי זה צדיק, להיות נתינתו מצד החסד וההתפשטות, היא משום שמגביל ומצמצם עצמו להתגבר ולתת משלו מחמת אמונתו בתורה שנצטווה 'נתן תתן' (דברים טו, י) שהתפשטות כזאת מחמת גבולי התורה הוא הגבול והכלי מחזיק ברכה, כי על ידי ציווי ה' מתחבר אל החסד הראשון שהוא מקור החיים ובכל נעשה התגלות החסדים הפנימיים בעולם, שאם אין גבול אין התגלות העולם, ולכן ע"י הגבול של הנתינה הוא השביל להתפשטות החיות, וזהו 'בשביל' [מלשון 'שביל' וצינור שדרכו עובר החיות] שיחיה בני' לכן הרי זה 'צדיק' שהוא מידת יסוד צדיק דאחיד שמיא וארעא, המחבר בין מקור השפע העליון לבין התחתונים המקבלים את השפע:

²⁷ ראה עץ חיים (שער ד פ"א) שהסתכלות העינים עושה כלי, וז"ל: על ידי הסתכלות העינים ובהכאה שהכה בהבל הזה נעשה הכלים ובהסתכלות זה יש פנימי וחיצון כי יש בכל איברים פנימיות וחיצוניות ונעשה כללות כליהם. ולפי שאין בראית עינים הבל היוצא אלא הסתכלות לבד אינו נעשה אלא הכלים.

עוד איתא שם (שער ח פ"א): מצינו קצת כח בהסתכלות העין כנראה בחוש העין בטבע כענין ביצת בת היענה שנוולד האפרוח על ידי הסתכלותה זמן מה בלתי שתשב על הבצים לחמם כמו שאר העופות וזה יורה היות כח ממשית בהסתכלות העינים.

שיעור בספח"ק
דגל מחנה אפרים

פרשת משפטים

כל אחד צריך להגיע למעשי האבות שהם מידות הג'ת

עוד יש לפרש 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם'. על דרך הירוע מאא"ז זללה"ה שתלת אבהן אברהם יצחק ויעקב הם תלת דיינים ונקראו 'משפטים' כי המשפט נעשה על ידי שאחד מצדד לזכות והשני לחובה והשלישי מכריע בינתים, כמו שלושת האבות המכוונים נגד חסד גבורה תפארת, וכמו שיבואר בהמשך דברי הדגל לקמן בפרשתינו.

וזה יש לפרש 'ואלה המשפטים' היינו מדות האבות חסד גבורה תפארת, 'אשר תשים לפניהם' היינו על דרך (תנא דבי אליהו פרק כ"ח) לעולם אדם מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי, וקל להבין:

ואומרים בשם צדיקים שקשה להיות לאנשים כמותינו כמו האבות הקדושים, ולהגיע למעשיהם ממש, אבל אפשר 'לנגוע' בנגיעה פורתא במדריגתם העליונה, שהיו עובדים את קונם בחסד וגבורה ותפארת.

•

משפט הוא בחינת יהוד קוב"ה ושכינתיה

עוד יש לומר כי הנה בנה נאמר (בראשית ו, ט) 'את האלקים התהלך נח'. היינו בשוה עמו כביכול, ומשמע מכך שנה הרגיש עצמו נפרד מהקב"ה אלא שהלך עמו והשוה רצונו לרצון קונו. ובאברהם נאמר (בראשית יז, א) 'התהלך לפני' שהוא מדריגה יותר גדולה שילך לפני השי"ת ברוך הוא, היינו שיקדים את השי"ת כביכול [שעשה רצון ה' עוד לפני שנצטווה מפני שהגיע לתכלית השלימות והרגיש מהו הדרך הטוב]. ובמשה רבינו ע"ה נאמר (שמות כ"ג, כ) 'הנה אנכי שולח מלאך לפניך' שזהו מדריגה יותר גדולה, כי 'מלאך' מספר צ"א כמזון השמות הקדושים הוי"ה אדנ"י והיינו יהוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, כביכול הם לפניו תמיד באחדות אחת ממש, ורצונו ורצון קונו היו אחדות מוחלטת, והכן.

וזה יש לומר גם כן בדרך רמז בפסוק 'ואלה המשפטים' היינו על דרך 'משפטים' נקרא קודשא בריך הוא ושכינתיה, שהמשפט הוא לעשות צדק ומשקל נכון על ידי המידות כשהם בהתכללות בכחינת מתקלא עד שמגויעים להכרעת המשפט על ידי מידת הרחמים, ואז יורד השפע לתחתונים שהם בבחינת 'שכינתא' על ידי המידות העליונות שהם בחינת 'קודשא בריך הוא', וזהו 'אשר תשים לפניהם' שהוא מדריגה עליונה מאוד, כאשר מדריגתו ובהינתו כמו שכתוב (שם) 'שולח מלאך לפניך' באחדות מוחלטת, והמשכיל יבין:

הדעת מחדש את האדם ומוציאו מהגלות

'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם'. יש לומר על דרך (תהלים ק"ג, ה') 'תתחדש כנשר נעוריקי' כי ידוע שבמצרים תקנו והעלו אותן ניצוצות שנפלו מימי אדם הראשון, עד שרוקנו את כל הניצוצות ממצרים כמצודה שאין בה דגן (ברכות ט:): ולכן יש איסור לשוב מצריימה משום שכבר כלו משם הניצוצות. ואיתא בכתבים שאדם הראשון פגם שלו היה בדעת, ודעת הוא המכריע בין חכמה ובינה, כמו דיון שלישי, כי יש דיון אחד מצד ימין, ויש דיון נוסף מצד שמאל, ויש דיון שלישי הוא המכריע ביניהם, וזהו בחינת דעת המכריע בין חכמה שבימין לבינה שבשמאל.

וקבלתי מאז"ז זללה"ה שתלת אבתן אברהם יצחק ויעקב הם נגד שלושה דיינים שהם תלת מרחיץ חכמה בינה דעת, שהם ימין ושמאל ומכריע. ונמצא כיון שהפגם היה בדעת, ממילא התיקון צריך להיות גם כן על ידי דעת. לכך משה שהיה בחינת דעת של הדור ההוא, וכל הדור היו דבוקים אליו ונקראו 'דור דעה', ולכך היה מעלה אותם ממצרים ששם היה גלות הדעת דהיינו ספיקות באמונה והתנברות הקליפות והחסרת. ועל דרך דאיתא ברמב"ם (סוף הלכות מקואות) שהמקוה מטהר ברוחניות¹⁷, כמו שהוא מרחיץ ומנקה

¹⁷ זה לשון הרמב"ם (הל' מקואות פרק יא הלכה יב): דבר ברור וגלוי שהטומאות והטהרות גזירות הכתוב הן, ואינן מדברים שדעתו של אדם מכרעתו והרי הן מכלל החוקים, וכן הטבילה מן הטומאות מכלל החוקים הוא שאין הטומאה טיט או צואה שתעבור במים אלא גזירת הכתוב היא והדבר תלוי בכוונת הלב, ולפיכך אמרו חכמים טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל, ואעפ"כ רמז יש בדבר כשם שהמכוין לבו לטהר כיון שטבל טהור ואף על פי שלא נתחדש בגופו דבר כך המכוין לבו לטהר נפשו מטומאות הנפשות שהן מחשבות האון ודעות הרעות, כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת טהור, הרי הוא אומר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם.

בגשמייות מכל טיט ולכלוך, כי מן המקוה שהוא רמז למי החסד והדעת, מזה נמשך אליו לתקן מה שפגם בדעת.

וזהו (תהלים שם) 'תתחדש כנשר נעוריו' היינו שיתקן כל הניצוצין שלו 'כנשר' שהוא משליך כנפיו הישנים ולובש חדשים ומתקנים, וכל זאת על ידי הדעת שמהדש את האדם כמו מקוה שמהדש את האדם כתינוק שנולד.

וכתיב בפסוק שלאחריו 'עושה צדקות ה' ומשפטים לכל עשוקים' היינו כדיון המכריע, כך הדעת שהיא מכריע, מתקן לכל הניצוצות העשוקים בעמקי הקליפות רחמנא ליצלן, כי סוד הדעת הוא הדרך איך שהאדם מתייחס בדעתו לכל המאורעות המתרחשים עמו, ויכול לנטות לימין ולפרש הכל לטובה, וכן יכול לנטות לצד שמאל ולפרש הכל להיפך. וזהו ענין היציאה מהגלות והצרות בכח הדעת, בסוד מיתוק הדינים על ידי הכינה והדעת, שהאדם חושב על המתרחש עמו באופן טוב ובכך יוצא מהצער.

וכתיב בפסוק אח"כ 'יודיע דרכיו למשה' היינו שמשח שהוא בחינת הדעת של הדור ההוא, וכן בכל דור ראשי הדור שהם בחינת דעת, הם יוכלו לתקן ניצוצות של כל הדור הרבוקים אליהם על ידי שהקב"ה מודיע להם את דרכיו שהם מידות הרחמים. וזהו 'לבני ישראל עלילותיו' היינו מעשיו, שמשח רבינו וכל צדיקי הדורות מעלים בכח הדעת את כל הניצוצות של הדור, ומשפיעים לכל ישראל שבאותו הדור¹⁰.

וזהו 'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם' 'משפטים' היינו תלת דיינין שהם שלושה דיינים גשמיים שהם בעולם הזה, ובנפש האדם הם נקראים תלת מוחין שהם חכמה בינה דעת, ובשנה הם שלש רגלים פסח שבועות וסוכות שהם נגד חסד גבורה תפארת, היינו על ידי הדעת שהוא המכריע כנ"ל תוכל להעלותן ולתקןן והמשכיל יבין איך להעלות הכל על ידי הדעת:

כשהי ביהודי ימות ביהוד

'אם בגפו יבא בגפו יצא'. יש לומר הרמז בזה 'בגפו' מספר צ"א שהוא יהוד הוי"ה ואדנ"י, וזהו שפירש התרגום 'אם בלחודוהי ייעול' היינו לשון אחרות, שהוא מיוחד ועייל ביהודא

¹⁰ כך פירש הרד"ק (שם): 'דרכיו' הם מדותיו שמתנהג בהם עם ברואיו ושאל אותם ממנו משה באומרו (שמות לג, יג) 'הודיעני נא את דרכיך', והודיעם לו כמו שכתוב (שם לד, ו) 'ויעבור ה' על פניו ויקרא' וגו'. 'לבני ישראל עלילותיו', מעשיו, כי בהם התנהג עם ישראל במדבר, וכן מתנהג עמנו בגלות, ואלה הם קצת המדות.

אור שבעת הימים - פרשת משפטים

יט

דקודשא בריך הוא ושכינתיה, 'בלחודוהי יפוק' והיינו 'בגפו יצא' בודאי יצא מן העולם ביהודא, שאם האדם חי בעולם הזה ביהודים, ומייחד כל מעשיו לצורך גבוה, ומייחד קוב"ה ושכינתיה, אזי גם לאחר פטירתו יצא מן העולם ביהוד, והבן:

יש יהוד דדיקנא שהצדיקים היו מכוונים קודם פטירתם, ומסופר על כמה צדיקים שלפני פטירתם ראו אותם מתעסקים וממשמשים בזקנם, כי עסקו ביהוד דדיקנא.

דברות קודש פרשת משפטים תשפ"א

העלאת המחשבה בתורת הבעש"ט

ואלה המשפטים אשר תשים לפניכם. וברש"י שם ולא לפני גוים. ואפילו ידעת בדין אחד שהם דנין אותו כדיני ישראל, אל תביאהו בערכאות שלהם, שהמביא דיני ישראל לפני גוים מחלל את השם ומיקר שם עבודה זרה להחשיבה וכו'.

החתם סופר בדרשות (אולי בפר' שופטים) אומר שמעל כל דיין משלושת הדיינים בבית הדין של ישראל עומד מלאך קדוש, ומעל כל דיין בערכאות של גוים עומד מלאך מצד הקליפה והסמ"א. וכשישראל בא לפני ערכאות הוא נותן כוח לאותם מלאכים של קליפה וסמ"א.

זה גופא חידוש עצום, כי אין מקור לזה. והחת"ס חידש זה כעין דברי נביאות ורוח"ק. זיע"א.

זקה"ק **רבי יצחק אייזיק מקאמארנא** זיע"א מביא באוצר החיים (פר' קדושים עיי"ש, הובאו דבריו בבעש"ט עה"ת פר' משפטים אות ז' על הפסוק אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס), ששמע מחותנו **רבי אברהם מרדכי מפינטשוב** הסיפור על הבעש"ט שביום ראש השנה נפל קופסת טאבאק מאחד התלמידים באמצע התפלה והגביהו ושאף ממנו. והיה שם תלמיד אחד שראה זה ודן אותו לכף חובה ובזה גרם לו שיפסקו עליו מיתה ר"ל. והבעש"ט לימד עליו זכות ולא הועיל. ובהושענא רבא נטל הבעש"ט הימנו המוחין והוא בעצמו שאף טאבאק והשב מדוע נתגלה הטאבאק וכו' עיי"ש. ובזה נמתק הכל. ובעש"ט סיפר לו זאת. **ומכאן שאין ללמד חובה על אף יהודי אפילו במחשבה**, כי מחשבה עלולה לגרום מיתה ר"ל.

ובעבודת ישראל להמגיד מקאזניץ זיע"א (ריש פרשתן), כתב עה"פ זכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה וגו'. רמז על מ"ש בסידור האר"י (של רבי שבתאי) שקיבל הרמ"ק מפי אליהו סגולה **לבטל מחשבה זרה לומר פסוק 'אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה'**. והמגיד אומר שאיש על רעהו זה יצר הרע שקם על יצר הטוב ומכניס בו מחשבה זרה וכך הורג אותו בערמה ומחשבה. כי מחשבה זרה היא כעין מיתה, וכך מוצאים באברהם אבינו, עה"פ

'והרגנו אותי ואותך יהיו' (עיין תולדות יעקב יוסף, הובאו דבריו בספר בעש"ט עה"ת לך לך אות יא עיי"ש) שהכוונה 'הרגנו אותי' היא על המחשבה זרה שעלתה אצלו לגבי שרה כי טובת מראה היא מחמת פגם המקום של המצרים. ומסיים הפסוק 'מעם מזבחי תקחנו למות' היינו שיועיל להרוג המחשבה זרה על ידי אמירת הפסוק 'אש תמיד תוקד על המזבח'.

אין אנחנו מבינים העומק של הסגולה הזאת, יש כאן קבלה מפי אליהו להרמ"ק. אך אולי ניתן לבאר, שהלא הקרבת קרבן אינה הריגת הבעל חי והמתתו, שבוז לא מועיל ולא כלום.

אלא י"ל דתרי גוונא מיתה איכא. אית מיתה שהחיות נגמרת ואין אחריה ולא כלום והרי זו מיתה פחותה. ואית מיתה שאינה אלא עליה בדרגא של הצדיק שממשיך בעליותיו ואין הגוף ומאורעותיו מפריעים לו יותר.

והנה הקרבת קרבן אינה אלא העלאה של חיי הבע"ח למעלה למעלה. (וראיתי פעם דברי גדול אחד שלבעל חי יש תענוג גדול להישחט כקרבן, כמו שמצינו אצל הפר באלהו הנביא) וא"כ נמצא שזו היא ממש דרך הבעש"ט בהעלאת מחשבות זרות כידוע, כי היות והמחשבה זרה היא בחי' מיתה ובוודאי מיתה שלילית ופחותה ר"ל, יכול אדם להפוך מיתה זו - היינו מחשבה זרה זו - לחיובית ע"י העלאתה. והיינו שכאשר מגיע 'אש זרה' שהיא מחשבה שאינה טובה, כמו אהבה או יראה וכיוצ"ב לדבר שאינו אלוקי, יכול להעלותה על גבי המזבח, ולהשתמש עם אהבה ויראה זו לעבודה האלוקית כקרבן על גבי המזבח, לאהוב את ה' ולירא ממנו ית', ובכך מעלה את המחשבה לעולה ריח ניחוח אשה לה' עד אין סוף ב"ה.

ובזה עולים הפסוקים כמין חומר, והנה אצל אברהם אבינו ע"ה אשר פחד פן תעלה בקרבנו מחשבה זרה של אהבה רעה ובכך יפול בו בחי' מיתה כמאמר 'אותי הרגו', הנה העצה לכך היא ע"י העלאה, כנאמר 'אמרי נא אחותי את', על דרך 'אמור להכמה אחותי את', (עיי"ש בעש"ט ע"הת פר' לך לך). שזהו העלאה להכמה, כי כולא בהכמה אתברירו. וכדברי העבודת ישראל 'מעם מזבחי תקחנו למות', ומיתה זו טובה היא כי היא בעצם העלאה, ולכן מועיל אמירת 'אש תמיד תוקד על המזבח' וכנ"ל.

